Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment
Finland

VaV 29.10.2021

Ministeri Krista Mikkonen

1. Yhteenveto toimista, joilla hallinnonalalla pyritään hiilineutraaliuteen vuonna 2035

Kaisu-ohjelman tilanne

Ympäristöministeriö vastaa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (Kaisu) valmistelun koordinoinnista. Suunnitelman valmistelu käynnistyi syksyllä 2020, jolloin työn tueksi asetettiin työryhmä. Jäseninä ovat toimineet asian kannalta keskeisten ministeriöiden edustajat. Ilmastopaneelin edustaja on osallistunut asiantuntijana työryhmän työhön. Suunnitelmaluonnos on valmistunut ja viimeistellään nyt lausuntokierrosta ajatellen. Tarkoitus on että suunnitelma voidaan toimittaa selontekona eduskuntaan ensi vuoden alussa.

Kaisu-suunnitelmaa valmistellaan rinnakkain uuden ilmasto- ja energiastrategian kanssa. Kaisuun sisällyttävien uusien politiikkatoimien vaikutuksia on selvitetty usean hankkeen avulla mahdollisimman monipuolisesti. Ns. Hiisi-hanke valmistuu syksyllä 2021 ja sisältää laajan skaalan vaikutusarvioita sekä Kaisu-suunnitelmasta että ilmasto- ja energiastrategiasta.

Kaisuun sisällyttävien toimenpiteiden mitoituksessa keskeinen tavoite on hiilineutraaliuden saavuttaminen vuonna 2035 sekä EU:n vuodelle 2030 ehdottaman päästövähennysvelvoitteen saavuttaminen. Uusia toimia tarvitaan merkittävästi näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaisu-suunnitelman laatimisen lähtökohtana on ollut että uusia toimia otetaan käyttöön kaikilla sektoreilla jotka kuuluvat Kaisu-suunnitelman toimialaan. Toimien avulla on tarkoitus vähentää merkittävästi liikenteen ja lämmityksen mutta myös esimerkiksi maatalouden ja työkoneiden päästöjä. valmisteilla oleva keinovalikoima on monipuolinen ja räätälöity sektorikohtaisen tilanteen mukaan. Lisätietoja: Magnus Cederlöf

Kuntien ympäristöratkaisut

Ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman tavoitteena on vauhdittaa kuntien ja alueiden ilmastotyötä. Ohjelma rahoittaa kuntien ja alueiden omia ilmastohankkeita sekä niiden ilmastotyötä tukevia kansallisen tason toimintamalleja ja työkaluja. Ohjelmalla on ollut käytössään 1 M€/v vuosina 2018-2020 ja 5 M€ vuonna 2021 (3-vuotinen smr). Lähes 90 % näistä rahoista on jo sidottu sopimuksin. Valtaosa rahoituksesta on myönnetty kunnille ja alueille

valtionavustuksina. Hankkeiden teemoina on ollut ilmastojohtaminen, yritysyhteistyö ja kuntalaisten ilmastotyön vauhdittaminen. Syksyn 2021 budjettiehdotuksessa kiertotalousohjelmalle esitetystä 4,4 M€ määrärahasta on tarkoitus käyttää 1 M€ kuntien ilmasto- ja kiertotalousratkaisujen edistämiseen. Lisätietoja: Miia Berger

Ilmastolaki

Ympäristöministeriössä valmistellaan uutta ilmastolakia. Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 2.7-6.9. Uuden ilmastolain tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa lain ohjausvaikutusta ja varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuonna 2035. Laissa säädettäisiin uusista ilmastotavoitteista. Vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen lisäksi ehdotetaan säädettäväksi päästövähennystavoitteet vuosille 2030 (60 % verrattuna vuoteen 1990) ja 2040 (80 %). Vuodelle 2050 asetettua päästövähennystavoitetta päivitettäisiin (90 %, mutta pyrkien tasoon 95 %) ja säädettäisiin myös nielujen vahvistamisen tavoitteesta. Hallitusohjelman mukaisesti ilmastolain suunnittelujärjestelmä laajennettaisiin koskemaan maankäyttösektoria, joten jatkossa laissa säädettäisiin myös maankäyttösektorin suunnitelmasta laatimisesta. Ilmastovuosikertomuksen sisältöä ja kattavuutta laajennettaisiin eduskunnan lausumien mukaisesti. Esitys liittyisi vuoden 2022 lisätalousarvioesitykseen.

Lisätietoja: Outi Kumpuvaara

Kaavoitus

Maankäyttö- ja rakennuslain korvaavassa kaavoitus- ja rakentamislaissa ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen otettaisiin huomioon kaikessa kaavoituksessa.

Kaavoituksessa olisi edistettävä ilmastonmuutoksen hillintää vahvistamalla yhdyskuntarakenteen eheyttä erityisesti kaupunkiseuduilla ja ohjaamalla olemassa olevan infran hyödyntämiseen. Kaavoituksella olisi myös luotava edellytyksiä vähähiiliselle liikenteelle sekä uusiutuville ja vähähiilisille energiamuodoille kuten aurinkoenergialle ja tuulivoimalle.

Kaavojen vaikutusten arvioinnissa tulisi arvioida ilmastoon, sekä ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvät vaikutukset.

Lisätietoja: Anna-Leena Seppälä

Uudisrakentaminen

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota rakennetun ympäristön kasvihuonekaasupäästöjen pienentämiseen. Rakennusten ilmastoselvitys tulee jatkossa kertomaan sekä rakennuksen hiilijalanjäljen että hiilikädenjäljen. Uusien rakennusten hiilijalanjäljelle tullaan asettamaan rajat. Hiilijalanjälkiohjausta on valmisteltu ja testattu yhdessä toimialan kanssa jo useamman vuoden ajan. Vastaava menettely on tulossa käyttöön myös muissa pohjoismaissa, Ruotsissa jo vuoden 2022 alusta alkaen. Rakennuksen tietomallin avulla hiilijalanjälkilaskenta nopeutuu. Digitalisaation avulla voidaan saavuttaa hyötyjä rakentamisen paremman tiedon hallinnan kautta.

Lisätietoja: Matti Kuittinen

Rakennuskanta

Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020-2050 on laadittu hiilidioksidipäästöjä pienentävään suuntaan. Strategian mukaisilla toimenpiteillä rakennusten lämmityksen hiilidioksidipäästöt pienenevät noin 60 prosenttia ja lämmitysenergian kulutus noin 30 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Suomen etenemissuunnitelman toimenpiteillä lämmitysenergiankulutus (brutto) laskee vuodesta 2020 vuoteen 2050 mennessä noin 50 prosenttia. Ostoenergian odotettu kulutus vähenee noin 60 prosenttia ja hiilidioksidipäästöt noin 92 prosenttia.

Rakennuskannan energiatehokkuuden kehittämiseksi ja päästöjen alentamiseksi on tällä hetkellä käytössä rakennusten energia-avustukset, joihin on esitetty 40 Me vuodelle 2022. Pitkäjänteisillä taloudellisilla kannusteilla on energiatehokkuuden edistämisessä tärkeä rooli, ja vaikutus myös siihen, että hankkeiden suunnittelussa pyritään asetustasoa merkittävästi parempaan energiatehokkuuteen ja suurempiin päästövähennyksiin.

Lisätietoja: Jyrki Kauppinen

Öljylämmityksestä luopuminen

Tavoitteena on luopua fossiilisesta öljylämmityksestä 2030-luvun alkuun mennessä. Tähän tähtäävä toimenpideohjelma on viimeisteltävänä. Lämmitysremontteja on tehtävä vielä paljon, sillä pelkästään pientaloja on avustuksilla toteutettujen investointien jälkeen vielä noin 110 000 sekä kunnissa ja seurakunnissa noin 5 000 käytössä olevaa rakennusta.

Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumisen avustusta voidaan tällä hetkellä myöntää kunnille ja pientalon omistajille kustannuksiin, jotka aiheutuvat rakennuksen öljylämmitysjärjestelmän poistamisesta ja lämmitysmuodon muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin.

Kuntien avustuksiin on myönnetty määrärahaa 14 895 000 euroa. Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2022 esitetään uutta määrärahaa myönnettäväksi 4 900 000 euroa. Avustuksen saajana voisivat olla kuntien lisäksi seurakunnat ja yhdistykset.

Pientalojen avustuksiin on yhteensä myönnetty 63,11 milj. euroa, jolla voidaan avustaa lähes 16 000 kotitaloutta. Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2022 esitetään uutta määrärahaa myönnettäväksi 28 900 000 euroa, jolla voitaisiin avustaa öljylämmityksestä luopumista lähes 7 300 pientalossa.

Lisätietoja: Pekka Kalliomäki

Tuulivoimarakentaminen

Tuulivoimarakentamisella on merkittävä rooli puhtaan energiantuotannon aikaansaamisessa. Ympäristöministeriön roolina on etenkin kaavoitukseen ja luvitukseen liittyvät asiat.

Vuoden 2020 lisätalousarviossa myönnettiin määrärahoja ELY-keskuksille tuulivoima-asiantuntemuksen lisäämiseen ja prosessien vauhdittamiseen sekä kunnille ja maakuntien liitoille kaavoitukseen luvitukseen ja niihin liittyviin selvityksiin. ELY- keskuksien määrärahalla on mahdollistettu myös valtakunnallisen tuulivoimaneuvonnan jatkuminen. Kuntien ja maakuntien liittojen avustushakuja on ollut kaksi ja kolmas järjestetään talvella 2021-22.

Kesällä 2021 valmistui VN TEAS (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta) Tuulivoimarakentamisen edistäminen –hanke yhdessä 3 muun ministeriön kanssa. Hankkeella selvitettiin, millaisin keinoin voidaan selkeyttää tuulivoimarakentamista koskevia viranomaismenettelyitä ja edistää tuulivoimarakentamista sekä maalla että merellä kaavoituksen ja muiden viranomaismenettelyjen osalta, merituulivoimahankkeiden kannattavuuden parantamista sekä tuulivoiman ja puolustusvoimien aluevalvonnan yhteensovittamista. Linkki hanke-esittely

Lisätietoja: Sanna Jylhä

Sähköautojen latausinfrastruktuuri

Ympäristöministeriön hallinnonalalla on myönnetty avustuksia asuinrakennusten latausinfrastruktuurin toteuttamiseen. Vuoden 2022 osalta esitetään määrärahaksi 8,5 Me.

Latausinfratuki esitetään laajennettavaksi työpaikoille ja määrärahaksi esitetään 1,5 Me.

Lisätietoja: Petteri Katajisto

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment
Finland

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma

Ohjelmalla edistetään rakennetun ympäristön toimialan kehittymistä vähähiiliseksi. Kyseessä on pääosin tuotekehitys ja innovaatio-ohjelma, jolla on tarkoitus tukea ja vauhdittaa toimialan kehittymistä vähähiiliseksi. Ohjelman rahoitus perustuu elpymisvälineeseen ja on kokonaisuudessaan 40 Me, josta Business Finlandille kohdistuu 34 Me ja ympäristöministeriölle 6 Me. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ohjelmaan esitetään yhteensä 19 Me.

2. RRF -rahoitus yhteensä pääluokkaan 35, sen suuruus vuoden 2022 talousarvioesityksessä, miten jakaantuu, mitä vaikutuksia ml. vaikutukset työllisyyteen ja talouskasvuun.

Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRF) TAE 2022 -määrärahat

Momentti	Momentin nimike	Määräraha	Käyttötarkoitus	Vaikutukset työllisyyteen ja talouskasvuun
35.10.22	Eräät ympäristömenot (smr 3 v)	1 850 000 e	Elyjen lupakäsittelyn voimavarat	Tukee teollisuuden vihreän siirtymän elvytysinvestointien ripeää käynnistymistä ja toteutumista, joten tukee työllisyyttä ja talouskasvua välillisesti.
35.10.22	Eräät ympäristömenot (smr 3 v)	3 000 000 e	Ravinnekierrätys	Ravinteiden kierrätyshankkeiden suorien työllisyysvaikutusten arvioidaan olevan noin 10-20 henkilötyövuotta. Välilliset työllisyysvaikutukset mm. palveluntuottajille sekä materiaali- ja laitetoimittajille arvioidaan merkittävästi suuremmiksi kuin suorat vaikutukset. Pysyviä työllisyysvaikutuksia voi syntyä hankkeiden kautta mm. kierrätyslannoitteita valmistaville yrityksille. Hankkeiden tavoitteena on tuottaa kilpailukykyisiä korkean jalostusasteen lopputuotteita, joilla on merkittävä vientipotentiaali ja vaikutuksia talouskasvuun.
35.10.61	Vesien ja ympäristönhoidon edistäminen (smr 3 v)	10 000 000 e	Peltojen kipsikäsittely	Peltojen kipsikäsittely työllistää teollisuuden ja logistiikka-alan yrityksiä sekä paikallisia kuljetus- ja levitysurakoitsijoita ja maatalouden vesiensuojelun neuvojia. Suora työllisyysvaikutus on noin 80 henkilötyövuotta. Hankkeella voi olla myös välillisiä vaikutuksia kipsikäsittelyn vientitoimintaan sekä matkailuun ja virkistyskäyttöön vesistöjen tilan parantuessa.
35.20.01	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (smr 3 v)	100 000 e	Kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumisavustusten käsittely	Avustuskäsittelyn määräraha liittyen mom. 35.20.34

35.20.06	Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (smr 3 v)	3 000 000 e		Määrärahalla edistetään rakennetun ympäristön toimialan kehittymistä vähähiiliseksi. Kyseessä on pääosin tuotekehitys ja innovaatio-ohjelma, jolla on vähähiilisyystavoitteen ohella merkittävää potentiaalia vaikuttaa toimialan työllisyyteen ja kasvuun. Vaikutuksia tullaan seuraamaan ohjelman toteutuksen yhteydessä.
35.20.34	Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (smr 3 v)	4 900 000 e		Avustuksilla toteutettavien investointien työllisyysvaikutus on noin 300 – 350 HTV.
35.20.37	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (smr 3 v)	750 000 e		Avustuksien tehtävä on nopeuttaa Suomen kestävän kasvun ohjelman investointihankkeiden luvitusta ja kaavoitusta. Työllisyys- ja talouskasvuvaikutukset syntyvät investointihankkeiden rakentamisesta ja hyödyntämisestä.
35.20.52	Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (smr 3 v)	8 500 000 e	Autojen sähkölatauspaikkojen rakentamiseen yksityisillä kiinteistöillä	Avustuksilla toteutettavien hankkeiden työllisyysvaikutukset ovat 350 – 400 HTV
35.20.53	Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (smr 3 v)	1 500 000 e	Autojen sähkölatauspaikkojen rakentamiseen työpaikoilla	Avustuksilla toteutettavien hankkeiden työllisyysvaikutukset ovat alle 100 HTV
35.20.56	Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (smr 3 v)	28 900 000 e	1,1 Me htv:ihin TEM:n ELY-momentilla	Työllisyysvaikutus on noin 1 400 HTV.
	Yhteensä	**62 500 000 e**		

RRF ja talouskasvu- asiassa viitataan Suomen kestävän kasvun ohjelman osioon IV Kokonaisvaikutukset, jossa etenkin alaosiossa suunnitelman makrotaloudelliset vaikutukset (s. 332) on arvioitu näitä vaikutuksia, viittaus myös osioon: vaikutukset kasvupotentiaaliin (s. 336)

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163176/VN_2021_52.pdf?sequence=4&isAllowed=y

3. Vastuu hulevesien kulusta kunnilla, asukkailla vai ELY-keskuksilla

Hulevesien hallinnasta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 13 a luku) ja eräiltä osin vesihuoltolaissa.

Kunta vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueella, minkä lisäksi kunta voi ottaa järjestettäväkseen hulevesien hallinnan myös muilla alueilla. Kunta voi myös päättää, että vesihuoltolaitos huolehtii tietyllä alueella huleveden viemäröinnistä. Toteuttamistavasta riippumatta kunnalla säilyy kokonaisvastuu hulevesien hallinnan järjestämisestä.

Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä hulevesien hallinnan järjestämisestä ja järjestämisen kustannuksista. Kiinteistö liitetään joko kunnan hulevesijärjestelmään tai vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin osoitetuissa rajakohdissa tai liittämiskohdissa. Kiinteistöillä on liittymisvelvollisuus kunnan

hulevesijärjestelmään, jos hulevesiä ei voi imeyttää kiinteistöllä tai jos niitä ei johdeta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon. Liittymisvelvollisuudesta voidaan myöntää vapautus hakemuksen perusteella, mikäli hulevesien hallinta voidaan toteuttaa asianmukaisesti muilla toimenpiteillä. Jäte-vesiviemäriin hulevesiä ei saa johtaa kuin erityisissä poikkeustapauksissa.

Kunta voi periä hulevesijärjestelmän kustannusten kattamiseksi vuotuista hulevesi-maksua järjestelmän vaikutusalueella sijaitsevilta kiinteistöiltä. Vesihuoltolaitos voi periä huleveden viemäröinnistä käyttömaksua ja muita maksuja.

Kunta päättää pitkälti itsehallintonsa nojalla ja lainsäädännön rajoissa, miten se rahoittaa hulevesien hallinnan järjestämisen, mistä johtuen käytännöt voivat olla kunnissa erilaisia. Kunta voi päättää rahoittaa hulevesien hallinnan joko kunnan verotuloilla, osin verotuloilla ja osin vesihuoltolaitoksen kautta asiakasmaksuina tai perimällä vuotuista hulevesimaksua hulevesijärjestelmän vaikutusalueella sijaitsevilta kiinteistöiltä. Eri rahoittamisratkaisut kohdentuvat siten eri tavalla kuntalaisiin ja kiinteistön omistajiin tai haltijoihin.

ELY-keskuksella ei ole suoraa vastuuta hulevesien hallinnan järjestämisestä. ELY-keskuksella on hulevesiin liittyviä pääosin edistämisluonteisia maankäyttö- ja rakennuslain ja vesihuoltolain mukaisia tehtäviä. Hulevesien hallinta voi eräissä tapauksissa sisältyä myös ELY-keskuksen lakisääteiseen valvontatehtävään, kuten epäiltäessä suunnitellun hulevesien hallintaratkaisun uhkaavan luonnonsuojelukohteita.

4. Miten asumisneuvonnan resurssit varmistetaan talousarvioesityksessä ja miten hallitusohjelman kirjaus asumisneuvonnan lakisääteisyydestä edistyy?

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä on uusi avustus, 3 milj. euroa, asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen kaikkiin asumisen hallintamuotoihin. Avustuksen määrä on enintään 60 % kustannuksista.

Avustuksen kautta asumisneuvonta ja asumiseen liittyvä talousneuvonta laajennetaan koskemaan sekä yksityisissä vuokra-asunnoissa että omistusasunnoissa asuvia. Tavoitteena on vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentäminen sekä asumisen jatkumisen turvaaminen.

Avustus kohdennetaan jo olemassa olevan asumis- ja talousneuvonnan laajentamiseen ja uuden neuvonnan kehittämiseen kaikille asumisessaan tukea tarvitseville asukkaille. Avustettavaa palvelua voisi tuottaa kunta itse, kunnalliset ja yleishyödylliset vuokrataloyhteisöt, järjestöt, hyvinvointialueet ja mahdollisesti muut toimijat Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa sovittavalla tavalla. ARA ja kunta voivat myös sopia, että kunta huolehtii tehtävästä yhden tai useamman kunnan puolesta. ARA:lle kuuluu asumisneuvonnan yleinen ohjaus ja kehittäminen, sopimusten neuvotteleminen ja sopimusten mukaisen rahoituskorvauksen myöntäminen kuntien asumisneuvontatoimintaan.

Asumisneuvonnan lakisääteistämisen eri vaihtoehtoja pohti ympäristöministeriön asettama työryhmä, joka esitti neljä vaihtoehtoa asumisneuvonnan järjestämisestä. Vaihtoehdot olivat kuntamalli, hyvinvointialuemalli, ARA-malli ja nykyisen kaltaisen mallin jatkaminen/kehittäminen.

Tällä hetkellä ympäristöministeriössä on meneillään muiden suurten lakihankkeiden lisäksi myös useita asumisen kehittämiseen liittyviä lakihankkeita (yhteishallinto, pitkän korkotuen kehittäminen ja ASP-lainoituksen kehittäminen), jotka sitovat ministeriön valmisteluresurssit. Asumisneuvonnan lakisääteistämisen aikataulua selvitetään ottaen huomioon olemassa olevat puitteet. Tavoitteena on edelleen hallitusohjelman mukainen laakisääteistäminen hallituskauden aikana. Lakivalmistelujen lisäksi edessä on selonteko asuntopoliittisesta kehittämisohjelmasta sekä eri hallitusohjelman asuntopoliittisten ohjelmien edistäminen, mistä yksi koskee nimenomaan asunnottomuutta. Ko. ohjelman puitteissa on myönnetty kunnille tukea asunnottomuuteen liittyvien sotepalvelujen kehittämiseen kunnissa.

Hallitusohjelman mukaista tavoitetta asumisneuvonnan laajentamiseksi koskemaan asumista asumismuodosta riippumatta edistetään jo ensi vuoden budjetissa. Budjetin määrärahalla toteutetaan asumisneuvontatyöryhmän esittämän ARA-mallin mukaista asumisneuvonnan järjestämistä kunnissa.

5. Tilannekatsaus Terveet tilat -ohjelman toimeenpanosta ja sisäilmaongelmien ratkaisemisesta, YM:n rooli hankkeessa

Ympäristöministeriö vastaa Terveet tilat -ohjelmassa rakentamiseen, korjausrakentamiseen sekä kiinteistökannan ylläpitoon ja hallintaan liittyvistä kysymyksistä. Ympäristöministeriön tavoitteena ohjelmassa on toimia aktiivisesti ja ratkaista sille kuuluvien aihealueiden ongelmakohtia.

Vuonna 2022 ympäristöministeriö painottaa Terveet tilat -ohjelman hankkeissa konkretiaa ja käyttöönotettavia toimenpiteitä. Ohjelmassa vastikään valmistuneiden rakennusalan selvitysten perusteella ohjausta ja prosessien kehittämistä kaivataan alalla laajasti muun muassa hankintaosaamiseen, kiinteistökannan kunnossapidon suunnitteluun sekä käyttöön ja ylläpitoon. Vuoden 2022 määrärahat jakautuvat ympäristöministeriön hankkeissa Terveet tilat –hankintatapaan, kiinteistökannan ylläpitoon, kiinteistökannan hallintaan, korjausten priorisointiin sekä oppimateriaaliin ja informaatio-ohjaukseen.

Terveet tilat –hankintatapaa valmistellaan yhteistyössä kuntaliiton kanssa, jolloin hankintatavan toimeenpano on luontevaa ja se tapahtuu tilaajaorganisaatioiden kautta. Hankkeessa tuotetaan koulutusmateriaalia tyypillisiin korjausrakentamisen ja sisäilmastoon liittyviin hankintoihin sekä perusteellinen koulutuskierros, johon pyritään saamaan laaja osallistujamäärä kuntien tilakeskuksista. Näin ollen rakentamisen laatua saadaan tehokkaasti parannettua tilaajalähtöisesti.

Kiinteistökantaan liittyvät hankkeet jakautuvat kiinteistökannan hallintaan ja korjausten priorisointiin. Kiinteistökannan hallinnassa tuotetaan konkreettisia päätöksentekomalleja kuntien tilakeskuksille sekä kuntapäättäjille, mitkä tukevat hyvää ylläpitoa ja kiinteistökannan hallintaa. Korjausten priorisointiin liittyvissä hankkeissa tuotetaan malli, jonka avulla korjausten priorisointi voi perustua kustannustehokkaaseen ja muut arvot huomioivaan kiinteistökannan hallintaan sekä korjausten oikeaan kohdistamiseen.

Rakennusten ylläpitoon on valmistunut tänä vuonna opas ilmanvaihtojärjestelmien katsastuksesta. Tässä vapaaehtoisessa mallissa kannustetaan kiinteistön ylläpitäjää suunnitelmalliseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Usein juuri ilmanvaihdon toimivuuteen ja säätöihin liittyvät ongelmat aiheuttavat sisäilmaongelmia. Vuonna 2022 tätä tuotettua katsastusmallia pilotoidaan kunnissa. Mallin tavoitteena on madaltaa järjestelmälliseen ja säännölliseen ylläpitoon liittyvää kynnystä.

Ensi vuonna toteutetaan rakennushankkeiden valmisteluun ja pääsuunnitteluun liittyvää opasmateriaalia nykyisten teknisten oppaiden lisäksi. Ohjelmassa tuotetaan myös uutta opasmateriaalia homekoiratoimintaan liittyen.

Yhtenä suurena kokonaisuutena Terveet tilat -ohjelmassa ympäristöministeriöllä on ollut ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Ohjelmaan liittyen on tuotettu uutta laajaa säätietoaineistoa, jonka avulla rakennuksien ja rakenteiden toimintaa tulevaisuudessa voidaan simuloida tarkemmin. Näin ollen pystytään varautumaan tehokkaammin ylilämpötilanteisiin ja homeongelmien ehkäisemiseen. Tässä hankkeessa tarkastellaan parhaillaan ilmastonmuutoksen kannalta riskirakenteita ja –järjestelmiä. Hankekokonaisuus päättyy vuoden 2022 loppuun mennessä ja sen lopputuloksia voidaan hyödyntää niin säädösvalmistelussa kuin informaatio-ohjauksessakin.

Erityisen suuri panos ympäristöministeriön osalta Terveet tilat -ohjelmassa on myös suunnattu oppilaitosrakennuksiin. Niihin liittyen vuonna 2022 valmistuu laaja sisäilmastoon ja ylläpitoon liittyvä hanke, jossa havainnollistetaan oppilaitosrakennusten sisäilmastoon vaikuttavia altisteita sekä tärkeitä ylläpidon kohteita. Hanke on suunnattu ammattirakentajien lisäksi myös rakennusten käyttäjillä.

6. Miten seuraavien hallitusohjelman kirjauksien toteuttaminen on edennyt:

”Selvitetään, millaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Selvitetään, voiko valtio tukea rakennusten sisäilmaongelmien korjaamista ja puhtaiden asuntojen rakentamista sisäilmasta sairastuneille. Selvitetään yksityisten omistamien asuinrakennusten korjausavustusten tarpeellisuus ja reunaehdot. Investointirahan myöntämisen edellytyksenä on todettu sisäilmaongelma.”

Homeloukkutilanteisiin liittyvä SisäTuki-hanke valmistui kesällä 2021. Kyseisessä hankkeessa käsiteltiin muun muassa yksityisten omistamien asuinrakennusten sisäilmaongelmia, homeloukkuja, sisäilmasta sairastuneita sekä sisäilmaisen talon ostajan ja myyjän oikeusturvan vahvistamista velvoittavalla lainsäädännöllä. Hankkeen tarkoitus oli tuottaa lisää tietopohjaa mahdolliselle säädösvalmistelulle ja muulle informaatio-ohjaukselle aiheeseen liittyen.

Selvityksen perusteella sisäilman laatu koetaan pääosin hyväksi tai erittäin hyväksi. Sisäilmaan liitetty oireilu on yleistä, mutta samalla pääosin lievää. Työikäisistä henkilöistä 6-10 % on saanut joskus kodin sisäilmaan liittyviä oireita. Vaikean ympäristöherkkyyden täyttävästä oireilusta kärsii arviolta 0,2 % väestöstä. Ihmiset kokevat sisäilmatilanteiden vaikuttavan heidän talouteensa, terveyteen ja psyykkiseen jaksamiseen.

Sisäilmaan liittyvä oireilu on tunnistettu selvityksessä monitekijäiseksi, eli oireiluun ovat yhteydessä monet erilaiset tekijät, kuten epäpuhtaudet sekä erilaiset yksilölliset ja yhteisölliset tekijät. Nykytieteen perusteella rakennuksen kunnon ja oireilun yhdistäminen on monimutkainen prosessi. Sisäilman epäpuhtauksiin liittyviä terveysriskejä voidaan ennaltaehkäistä ja vähentää suunnittelemalla, käyttämällä ja ylläpitämällä rakennuksia huolellisesti ja oikein sekä korjaamalla niissä havaitut vauriot.

Tällä hetkellä homeloukkutilanteessa oleva henkilö voi saada tukea sosiaaliturvan piiriin kuuluvista tuista, kuten asumistuesta. Nämä tukimuodot eivät kuitenkaan selvityksen mukaan lähtökohtaisesti ratkaise homeloukkutilannetta, vaan estävät vastaanottavien henkilöiden tilanteen pahentumista entisestään.

Homeloukkuja ennaltaehkäiseviä keinoja, jotka nousivat esille SisäTuki-hankkeessa, ovat muun muassa kuntotarkastustoiminnan ja asuntokaupan sääntely, talokaupan osapuolten tietoisuuden lisääminen, riskien hallinta riskirakenteiden ja rakennuksen korjaushistorian suhteen sekä rakennuksen elinkaaren huomioiminen.

SisäTuki-hankkeessa ehdotettiin, että mikäli tukijärjestelmää kehitetään vaikeimmassa asumisterveys- tai homeloukkutilanteessa olevien tueksi, tulee tuen perustua ihmisen omaan vastuunottoon, esimerkiksi valtion takaamaan lainaan. Hankkeessa suositeltiin korjausavustuksen kehittämisen tueksi työryhmän perustamista, jonka jäsenet edustavat laajasti eri näkökulmia. Työryhmä voisi paneutua tarkemmin niin homeloukkutilanteiden ennaltaehkäisyyn, kuin terveyshaitta-avustuksiin liittyviin kokonaisuuksiin. Koska aihealue kattaa monen ministeriön toimialaa, on ministeriöiden välinen yhteistyö tässä erittäin tärkeässä asemassa.

Terveyshaitta-avustukseen ja korjausten tukemiseen liittyen työryhmä voisi pohtia avustuksen tai takauksen kohdentumiseen, vaikuttavuuteen, vastuisiin ja rakennusten elinkaareen liittyviä kysymyksiä, joita SisäTuki-hankkeessa on nostettu esille. Ennaltaehkäisyn puolelta käsiteltäviä aiheita olisivat puolestaan asuntokauppa ja siihen liitetty kuntotarkastustoiminta, rakennusten ajantasaiset kuntotiedot sekä talokaupan osapuolten osaaminen ja ostokäyttäytyminen. Edellä mainittua uutta tietoa käytettäisiin tulevaisuudessa lähtötietona aihealueeseen liittyen.

7. Hallinnonalan kipupisteet talousarvioesityksessä

- Ympäristöministeriön toimintamenoihin momentille 35.01.01 tarvitaan 140 000 euroa lisää Tukesille tuotteiden markkinavalvonnan lisääntyneisiin tarpeisiin. Kehysvaikutus on pysyvä. Testaaminen on ainoa mahdollisuus varmistua tuotteen standardinmukaisuudesta. Reagointi ei olisi mahdollista myöskään saatuun palautteeseen tai tuotteita koskeviin valituksiin. Jos rahoitusta ei saada, vuotuinen tuotetestaus mahdollistaisi muista kuluista riippuen yhden tuotteen testausta/vuosi ja joitakin tuotteita ei voisi testata lainkaan. Valvonnan heikkeneminen loisi riskin rakennustuotteille asetettujen vaatimusten toteutumisesta. Pohjoismaisessa Nordsyn-yhteistyössä on selvinnyt, että vaatimustenvastaisten tuotteiden määrä Pohjolan markkinoilla on edelleen merkittävä. Lisäksi ekosuunnittelu on lähivuosina laajenemassa uusiin tuoteryhmiin.
- 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen
    - Valtion vastuulle jääneiden käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai ihmisten terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätealueiden (KAJAK) tarkempiin kohdetutkimuksiin, kunnostustarpeiden arviointeihin sekä kunnostuksiin tarvitaan 450 000 e lisämääräraha mom. 35.10.22 (Eräät ympäristömenot). KAJAK-kohteiden selvitysvaiheen loppuun saattaminen edellyttäisi vastaavaa vuosittaista määrärahaa myös koko kehyskaudella 2023-26.
    - KAJAK-alueista johtuva ympäristön jatkuva pilaantuminen ja siitä aiheutuvat ekologiset ja terveydelliset riskit eivät häviä ilman kunnostustoimia. Riskit konkretisoituvat alueilla harjoitettavan luvallisen ja luvattoman ihmistoiminnan kuten luonnon virkistyskäytön, matkailun, jätteiden läjityksen, motocrossajon sekä kiviainesoton kautta. Tuhansien kilojen metallikuormitus estää myös vesienhoito-suunnitelmien vesien hyvään kemialliseen tilaan liittyvien sitovien tavoitteiden saavuttamisen alueiden alapuolisissa vesistöissä.
    - KAJAK-alueiden tarkempiin kohdetutkimuksiin ja kunnostuksiin on saatu vuosille 2020-2021 1,4 miljoonaa €. Rahoituksella on selvitetty vanhan kaivoksen kaivostoimintojen vaikutusalueen päälle rakennetun Outokummun keskustaajaman ympäristö- ja terveysriskejä sekä toteutettu Haverin entisen kultakaivoksen (Ylöjärvi) riskienhallintatoimenpiteiden suunnittelu ja aloitettu alueen kunnostaminen. Lisäksi rahalla on tilattu Suomen ympäristökeskukselta kooste vanhojen kaivannaisjätealueiden ympäristövelvoitteisiin liittyvistä säännöksistä ja niiden soveltamisen rajauksista. Rahoituksella on myös aloitettu kahden priorisoinnin kärkeen sijoittuneen alueen (Särkiniemi Leppävirralla ja Orijärvi Salossa) tarkemmat kohdetutkimukset

kunnostustarpeiden arviointeineen sekä seurantatiedon kerääminen kahdella kohteella (Mätäsvaara Lieksassa ja Korsnäs Korsnäsissa), joiden ympäristö- tai säteilyvaikutuksista ei ole riittävästi tietoa riskien arvioimiseksi.

  - Jatkorahoitus on edellytys KAJAK-työn jatkumiselle. Lisämäärärahaa tarvitaan Haverin jätealueen kunnostamisen loppuunsaattamiseen sekä Outokummun keskustaajaman ympäristö- ja terveysriskien selvittämiseen ja riskienhallintatoimien aloittamiseen. Lisäksi lisärahalla pystytään toteuttamaan tarkemmat kohdetutkimukset ja kunnostustarpeen arviointi Ylöjärven entisellä kuparikaivoksella sekä seurantatiedon kerääminen neljällä KAJAK-kohteella (Raajärvi Kemijärvellä, Metsämonttu Salossa, Tipasjärvi Sotkamossa ja Hälvälä Savonlinnassa).

- Asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumisavustusten käsittelyyn tarvitaan 1,5 milj. euroa TEM:n ELY-momentille 32.01.02. RRF-rahasta voi käyttää vain 2 % hallintokustannuksiin, minkä vuoksi ELY-keskuksille tarvitaan 1,1 milj. euron RRF-hallintomäärärahan lisäksi kansallista määrärahaa.

8. Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi (YM:n ehdotus)

35.01.01	Ympäristöministeriön toimintamenot (smr 2 v)	Määrärahatarvetta on kansainvälisissä jäsenmaksuissa. Siirretään 120 000 euroa kansainvälisiin jäsenmaksuihin. Määrärahaa käytetään Biodiversiteetti- ja kemikaalisopimusten toimeenpanoon (40 000 e), Kemikaalien ja jätteiden kestävän hallintaan Special Programme -erityisrahastolle, joka tukee Baselin, Rotterdamin ja Tukholman sopimusten, Minamatan elohopeasopimuksen ja kansain-välisen kemikaalihallinnan strategian SAICM:n toimeenpanoa (50 000 e), YK:n ympäristöohjelman UNEP:n vetämään hiilimarkkinainstrumenttien kehittämisaloitteeseen (30 000 e) Siirto momentille 35.10.66.	-120 000 e
35.01.04	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (smr 2 v)	Ympäristötiedon tiedonhallinnan modernisointi, SYTYKE-hanke. Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuuden modernisointiin sekä tietovarantojen ja tietojärjestelmien kehittämiseen. Ympäristötiedon tiedonhallintaan liittyvän kokonaisuuden modernisoinnilla mahdollistetaan uusien yhteentoimivien ympäristötietoon liittyvien palveluiden ja työkalujen kustannustehokkaampi kehittäminen ja ylläpito. Kokonaisuuden modernisointi luo myös edellytykset uusien ympäristötietojen tuotantotapojen ja -menetelmien käyttöönottoon sekä mahdollistaa tietovarantojen uudenlaisen ja laajemman hyödyntämisen. Hanke on tarpeen tiedonhallinnan, tietovarantojen ja -järjestelmien saattamiseksi ajan tasalle ja korjausvelan pienentämiseksi.	1 450 000 e

35.01.04	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (smr 2 v)	Ympäristönsuojelulain muutoksesta johtuvien F-kaasujen markkinavalvonnan lisätehtävistä aiheutuvat kulut. SYKE:n toimivaltaisen viranomaisen tehtäviin on pienenä osana kuulunut myös EU:n otsoni- ja F-kaasuasetusten piirissä olevien tuotteiden markkinavalvonta. Markkinavalvontaa on EU-tasolla tarkoitus tehostaa uuden EU:n markkinavalvonta-asetuksen (2019/1020) kautta. EU-komission taholta tulee painetta tehostaa valvontaa sekä F-kaasuasetuksen muiden velvoitteiden että markkinavalvonnan kannalta. SYKE:n nykyiset tehtävään varatut resurssit eivät ole tehokkaan valvonnan kannalta riittävät.	23 000 e
35.10.20	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (smr 3 v)	Lisäys 1 040 000 euroa aiheutuu Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteistä. Vuoden 2019 talousarviosta perutaan Hituran sulkemistoimenpiteiisin varattuja määrärähoja 6,1 milj. euroa LTAIV 2021ssä. Määrärahoja budjetoidaan uudelleen vuosille 2022-2024.	1 040 000 e
35.10.20	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (smr 3 v)	Poistetaan päätösosasta käyttötarkoitus: Määrärahaa saa käyttää 3) menoihin, jotka liittyvät likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä. Määrärahaa ei ehdoteta hallituksen esityksessä kyseiseen käyttötarkoitukseen.	
35.10.66	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (smr 2 v)	Kansainväliset jäsenmaksut. Siirto momentilta 35.01.01	120 000 e
35.20.37	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (smr 3 v)	Momentin perusteluja muutetaan siten, että määrärahaa saa käyttää EU-elpymisvälineen tavoitteiden mukaisiin, ensisijaisesti elpymisvälineestä tuettavien vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsittelyihin kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvityksien osalta. Ympäristöministeriö myöntää avustukset valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Avustusta voidaan myöntää maakunnan liitoille ja kunnille enintään 70 % kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvitysten laatimisesta aiheutuvista kuluista. Kuntien avustusten osalta ympäristöministeriö kuulee ELY-keskuksia. Momentin määrärahasta voidaan käyttää 2 % henkilöstön palkkaamiseen ympäristöministeriössä. Mikäli kaavoituksessa ja luvituksessa käsitellään muita kuin EU-elpymisvälineen tavoitteiden mukaisia investointihankkeita, niin avustusta ei voida myöntää niiden osaan kuluista.	

35.20.60	Siirto Valtion asuntorahastoon	Asumisneuvojatoiminnan avustuksen määrä korotetaan 35 %:sta enintään 60 %:iin kustannuksista. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä on uutena momenttina 35.20.31 Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen, jonka tarkoituksena on asumisneuvonnan ja asumiseen liittyvä talousneuvonnan laajentaminen koskemaan sekä yksityisissä vuokra-asunnoissa asuvia että omistusasunnoissa asuvia. Momentin määräraha on 3 milj. euroa ja avustusprosentti 60 prosenttia. Avustusprosentin tulisi olla sama molemmilla momenteilla, eli se ehdotetaan nostettavaksi 35 prosentista 60 prosenttiin.	